

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת דברים, ט' באב התשע"ו

ביזור סמכויות

ספר דברים, רובו ככולו, הוא נאום הפרידה של משה מהעם לפני פטירתו וכניסתם לארץ ישראל. מה מנהיג המסיים את תפקידו יכול לומר? מהו המסר שישפיע בצורה אמיתית על הדורות הבאים? זהו האתגר העומד בפני משה רבינו בפתיחת ספר דברים.

במבט ראשון, פותח משה את נאומו עם דברי ביקורת ואכזבה:

וַאֲמַר אֲלֵכֶם, בְּעַת הַהוּא לֵאמֹר: לֹא-אוֹכַל לְבַדִּי, שְׂאֵת אֶתְכֶם. ה' אֱלֹהֵיכֶם, הֲרַבָּה אֶתְכֶם; וְהִנֵּה הַיּוֹם, כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם לְרַב. ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתְכֶם, יִסֹּף עֲלֵיכֶם כְּכֶם--אֶלֶף פְּעֻמִּים; וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם, כְּאִשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. אֵיכָה אֲשֶׁא, לְבַדִּי, טְרַחְכֶם וּמִשְׁאָכְכֶם, וְרִיבְכֶם. (דברים א, ט"ב)

המסורת המדרשית הקלאסית מפרשת את דברי משה, ובמיוחד את הפסוק האחרון, כדברי ביקורת. אלא שלא מובן על מה מתלונן משה. מה פירוש הביטויים "טרחכם ומשאכם וריבכם"? רש"י, בעקבות המדרש מפרש כך:

"**טרחכם** - מלמד שהיו ישראל טרחנין. היה אחד מהם רואה את בעל דינו נוצח בדין, אומר יש לי עדים להביא, יש לי ראיות להביא, מוסיף אני עליכם דיינין: **ומשאכם** - מלמד שהיו אפיקורסין. הקדים משה לצאת, אמרו: מה ראה בן עמרם לצאת, שמא אינו שפוי בתוך ביתו. איחר לצאת, אמרו, מה ראה בן עמרם שלא לצאת, מה אתם סבורים, יושב ויועץ עליכם עצות רעות וחושב עליכם מחשבות: **וריבכם** - מלמד שהיו רוגנים"

לפי פירושו של רש"י, משה רבינו מתאר את העם כאנשים קטנים, קנטרנים, מתלוננים סדרתיים שאינם מסוגלים לנהל חיים ללא ריב ומדון. רמב"ן בפירושו על התורה, לעומת זאת, מכוון את דברי פתיחה של משה דווקא לצד חיובי. לפי פירושו דברי משה מעניקים מסרים חשובים על מנהיגות ועל התכונות הדרושות למנהיגות אפקטיבית.

רמב"ן בפירושו מפנה אותנו לפירושו על ספר שמות, שם הוא מפרש את תשובת משה לשאלת יתרו, מדוע בני ישראל עומדים עליו מערב עד בוקר. את דברי משה שם מסביר הרמב"ן כך:

"השיב משה לחותנו צריכים הם שיעמדו עלי זמן גדול מן היום, כי לדברים רבים באים לפני, כי יבא אלי העם לדרוש אלוהים להתפלל על חוליהם ולהודיעם מה שיאבד להם, כי זה יקרא "דרישת אלוהים"... שיתפלל עליו ויודיענו אם נשמעה תפלתו, ...ועוד שאני שופט אותם, כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי. ועוד אני מלמד אותם תורה, והודעתי להם את חקי האלוהים ואת תורותיו"

משה מסביר ליתרו כי תפקידו של מנהיג בא לידי ביטוי בארבעה מישורים: דאגה לצרכים קיומים, תפילה לשלום המונהגים, שפיטת משפט צדק בעת שהדבר נדרש והוראת התורה והחוקים.

הרמב"ן אומר כי כל התפקידים הללו נרמזים בדברי משה על: "טְרַחְכֶם וּמִשְׁאָכְכֶם, וְרִיבְכֶם", וכך כותב רמב"ן:

"רמז משה רבנו להם שלשת הדברים שאמר ליתרו שהיה הוא עושה לעם כמו שפירשתי שם (שמות יח טו). והזכירן לישראל ברמז. אמר "טרחכם" כנגד והודעתי את חוקי האלוהים ואת תורותיו (שם שם טז), כי טורח גדול היה ללמד ליוצאי מצרים החוקים והתורות ופירושם וביאורם וסודם. והזכיר "משאכם" כנגד לדרוש אלוהים (שם פסוק טו), שהוא ענין תפלה שמתפלל עליהם..." וריבכם", כפשוטו עניני המשפטים".

אולם, משה רבינו מוסיף נקודה קריטית: "איכה אשא לבדי?" אין מצב שאיש אחד, אפילו משה רבינו, מסוגל לדאוג, להתפלל, להתעניין, ללמד, ולשפוט בעצמו. זוהי משימה בלתי אפשרי גם עבור האיש המוכשר ביותר שהיה עלי אדמות המתואר גם כ"עניו מכל אדם". ענווה זו באה לידי ביטוי בהכרה של משה כי הוא זקוק לעזרה ולתמיכה מאנשים ראויים נוספים.

הנה לנו תכונה נוספת של מנהיג. לרמות שיתכן והוא הכי מוכשר מכל האנשים מסביבו, עדיין המנהיג אינו מסוגל לעשות את הכל לבד. למרות ש"לא אתה בן חורין להבטל ממנה...", עלינו גם לזכור ש"לא עליך המלאכה לגמור."

הרב ראובן ספוטלר הוא מנהל מחלקת קשרי רבני חו"ל ואישורי יהדות בארגון רבני 'צהר'

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של ישרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

